

Publiskā diskusija

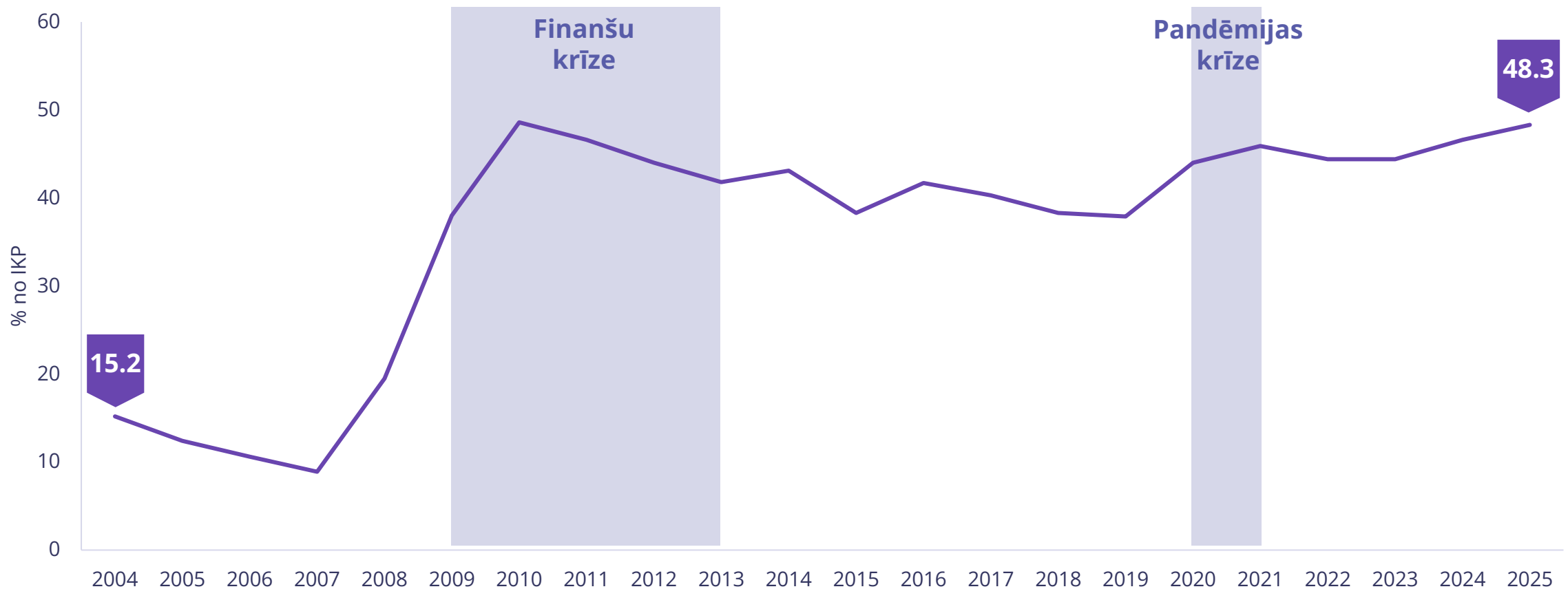
Vai valsts parāda kritiskais sliekšnis ir tuvu?

Oļegs Tkačevs

Galvenais pētnieks
Latvijas Banka

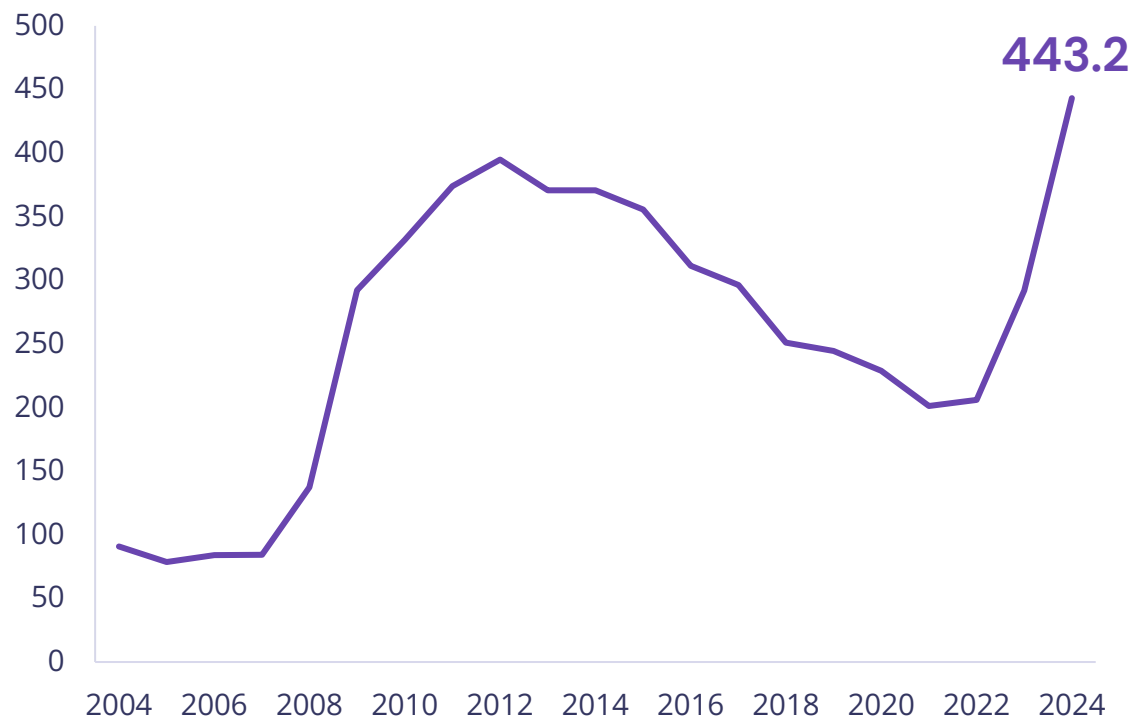
2026. gada 20. februāris

Latvijas valdības parāds ir palielinājies no 15 % no IKP 2004. gadā līdz 48 % no IKP 2025. gadā

Līdz ar valdības parādu ir pieauguši procentu maksājumi

Parāda apkalpošanas izmaksas (milj. eiro)

Budžeta izdevumi:

Kultūrai **364.4** milj. eiro

Augstākai izglītībai **428.8** milj. eiro

Ambulatoriem pakalpojumiem **479.9** milj. eiro

Ģimeņu un bērnu atbalstam **572.5** milj. eiro

Ar valdības parādu saistīti vairāki riski

1

**Parāda
ilgtspējas risks**

Augstāka riska prēmija un procentu likmes

Pieaugošas parāda apkalpošanas izmaksas

2

**Samazināta
fiskālā telpa**

Ierobežotas iespējas īstenot pret-ciklisku fiskālo politiku ekonomikas lejupslīdes laikā

3

**Īstermiņa parāda
īpatsvara pieaugums**

Lielāks jūtīgums pret finanšu tirgus svārstībām

Tomēr valdības aizņemšanās var
būt arī ekonomiski pamatota

**Atbalsts ekonomikai
lejupslīdes un krīžu laikā**

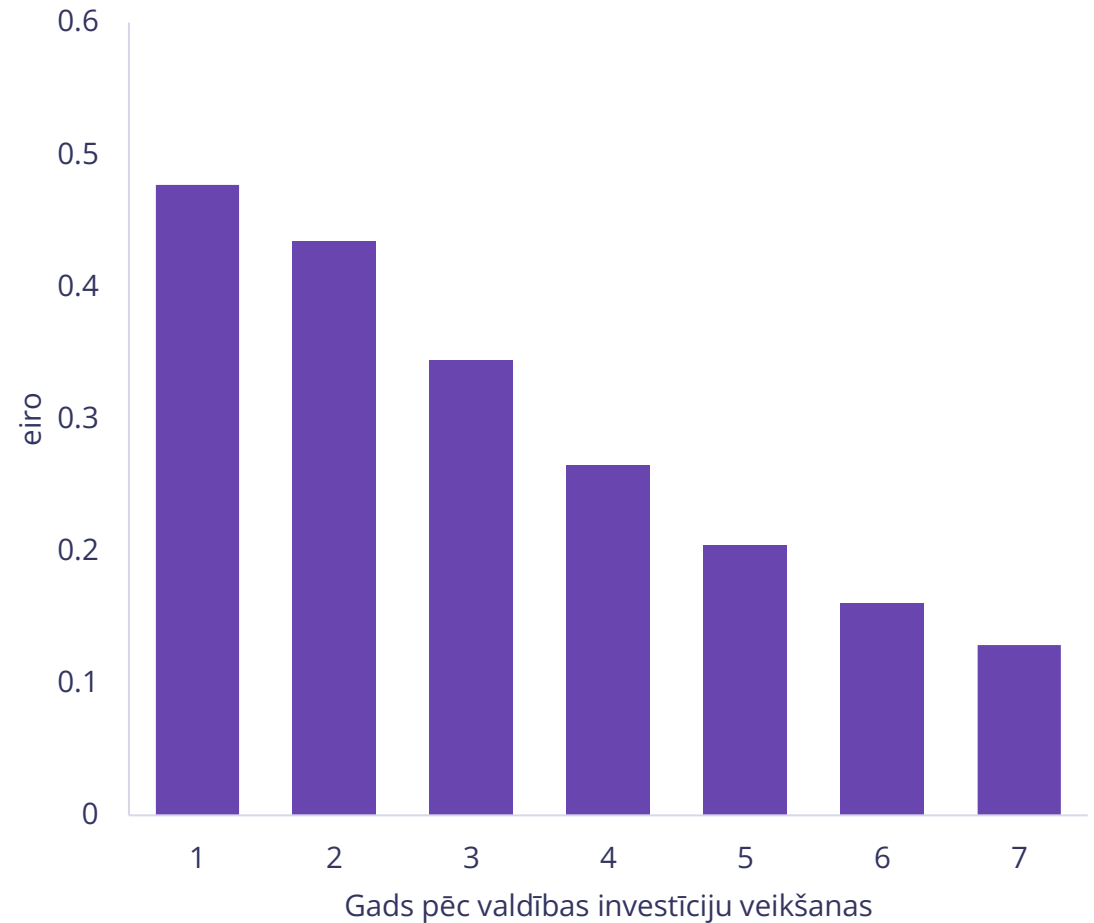

Tomēr valdības aizņemšanās var
būt arī ekonomiski pamatota

**Atbalsts ekonomikai
lejupslīdes un krīžu laikā**

**Augstas atdeves publisko
investīciju projektu
finansēšanai**

Privātās investīcijas, ko piesaista pirmajā gadā veiktās valdības investīcijas 1 eiro apmērā

Avots: Matvejevs, O., Tkačevs, O. (2025). Invest one – get two extra: Public investment crowds in private investment. *European Journal of Political Economy*, 90(A)

Valdības investīcijas
palīdz piesaistīt
privātas investīcijas

Tomēr valdības aizņemšanās var
būt arī ekonomiski pamatota

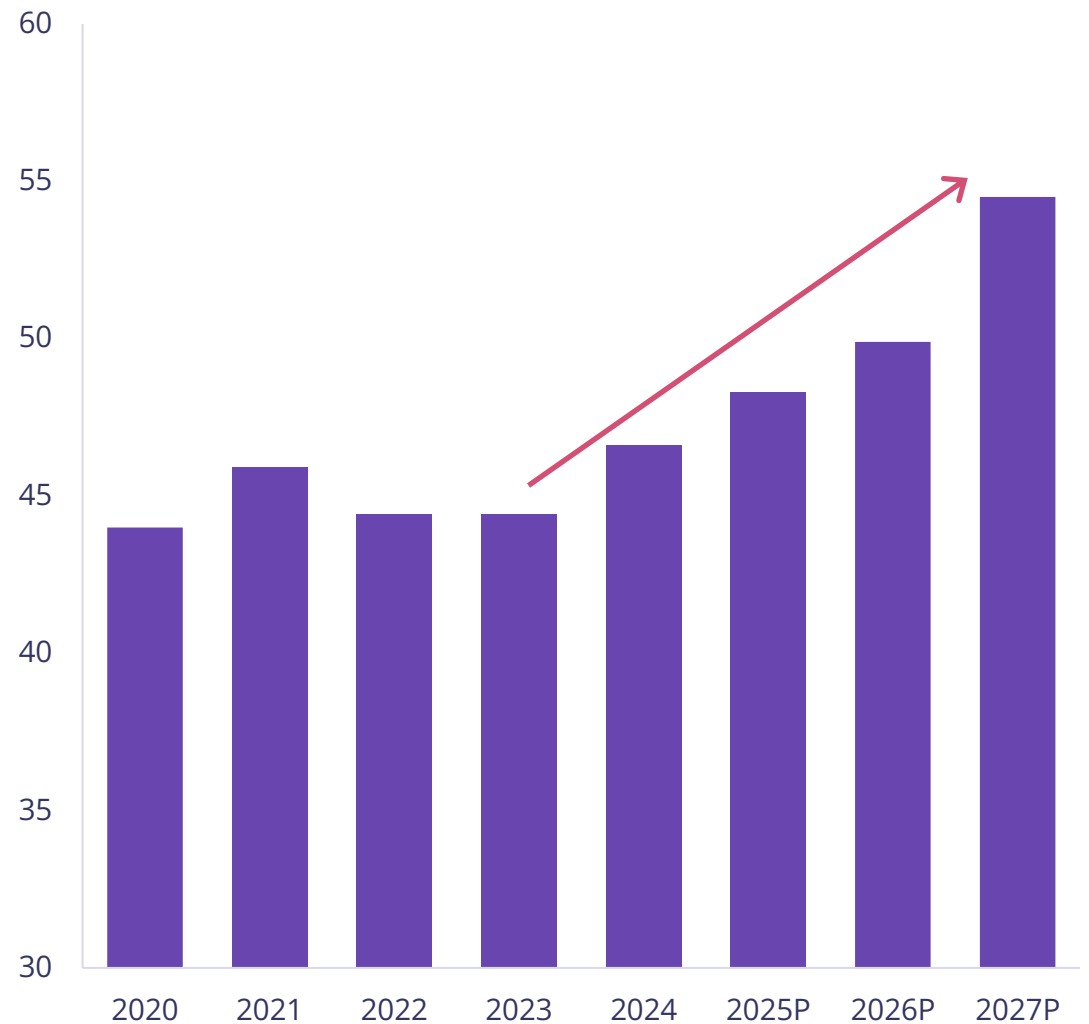
Atbalsts ekonomikai
lejupslīdes un krīžu laikā

Augstas atdeves publisko
investīciju projektu
finansēšanai

Ilgtermiņa labumu
finansēšanai, no kā labumu
gūst arī nākamās paaudzes

Latvijas valdības parāds
tuvākajā nākotnē
turpinās pieaugt

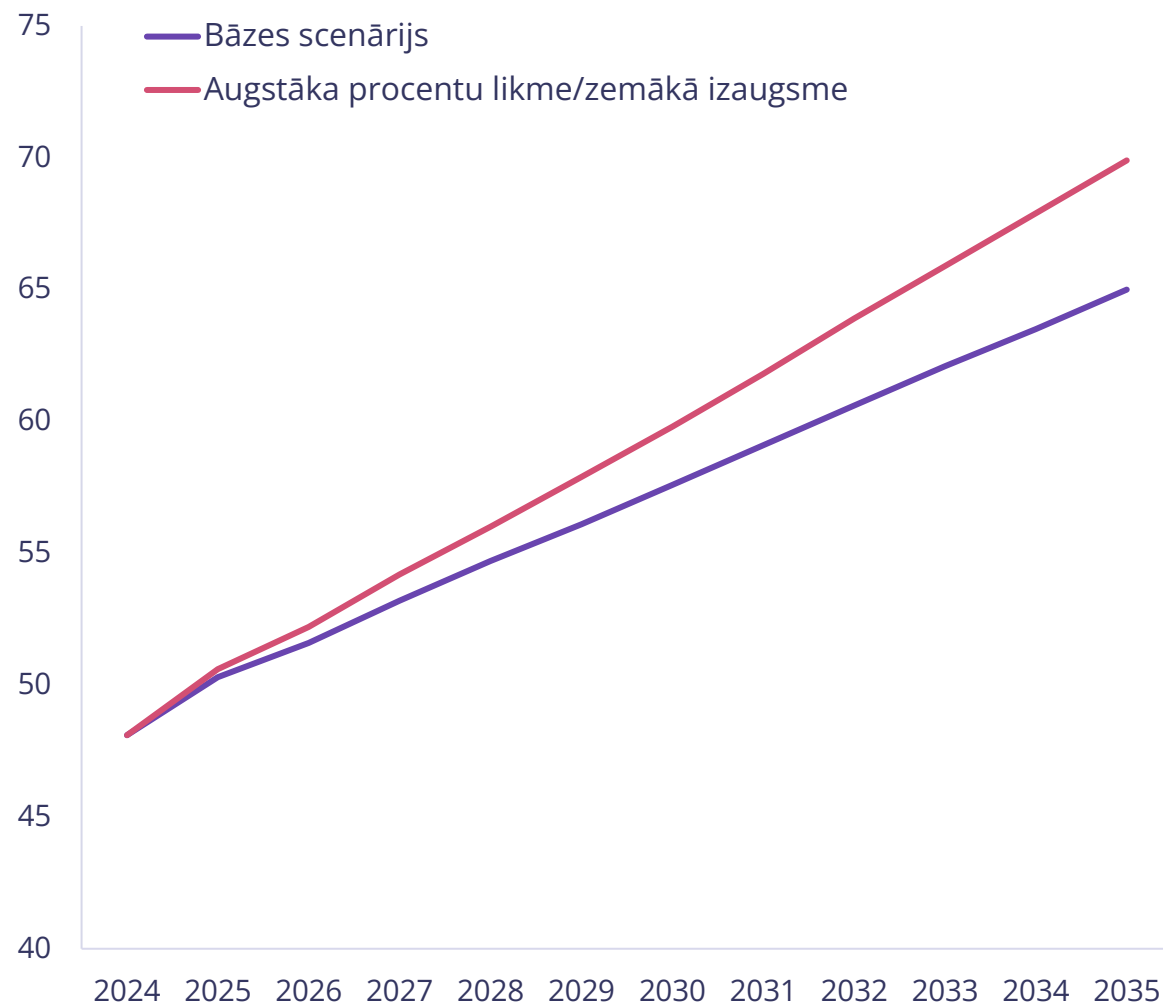
Latvijas valsts parāds (% no IKP)

Avots: Eiropas Komisijas dati un prognoze.

Valsts parāda prognoze ir jūtīga pret procentu likmes un ekonomikas izaugsmes pieņēmumiem

Latvijas valsts parāds (% no IKP)

Avots: Eiropas Komisijas prognoze (Debt sustainability monitor, 2024).
Piezīme: Alternatīvajā scenārijā procentu likmes un izaugsmes starpība ir par 1 procentu punktu augstāka.

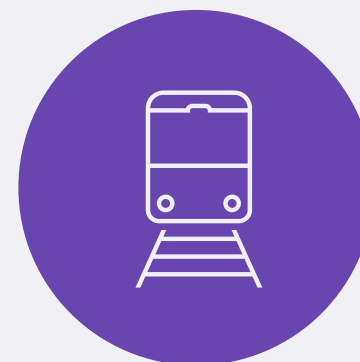
Lai ierobežotu parāda pieaugumu, būs jāveic pasākumi budžeta deficīta mazināšanai

1 pp SAI pārdale

**Valsts izņēmuma
klauzula drošībai?**

***Rail Baltica*
izdevumi**

Valsts parāda ierobežošanas iespējas

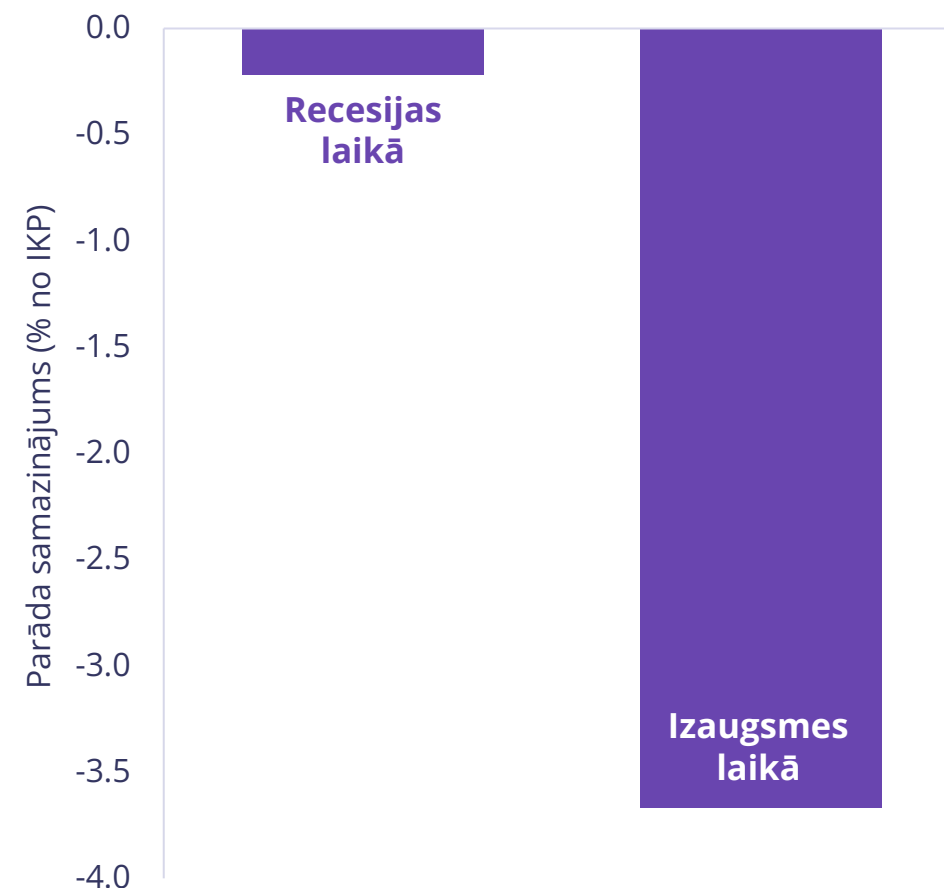
Fiskālā konsolidācija

- › Konsolidācija ekonomikas lejupslīdes laikā var pastiprināt recesiju ierobežojot parāda samazinājumu

Fiskālas konsolidācijas efektivitātes salīdzinājums izaugsmes un recesijas laikā

Valsts parāda samazinājums veicot fiskālo konsolidāciju 1 % no IKP apmērā izaugsmes vs recesijas laikā

Avots: Staehr, K., Tkačevs, O. (2025). The Effects of Macroeconomic and Budget Balance Shocks on Public Debt Trajectories in the Euro Area. Latvijas Bankas pētījums 08/2025.

Piezīme: Valsts parāda samazinājums piecu gadu laikā pēc fiskālās konsolidācijas.

Valsts parāda ierobežošanas iespējas

Fiskālā konsolidācija

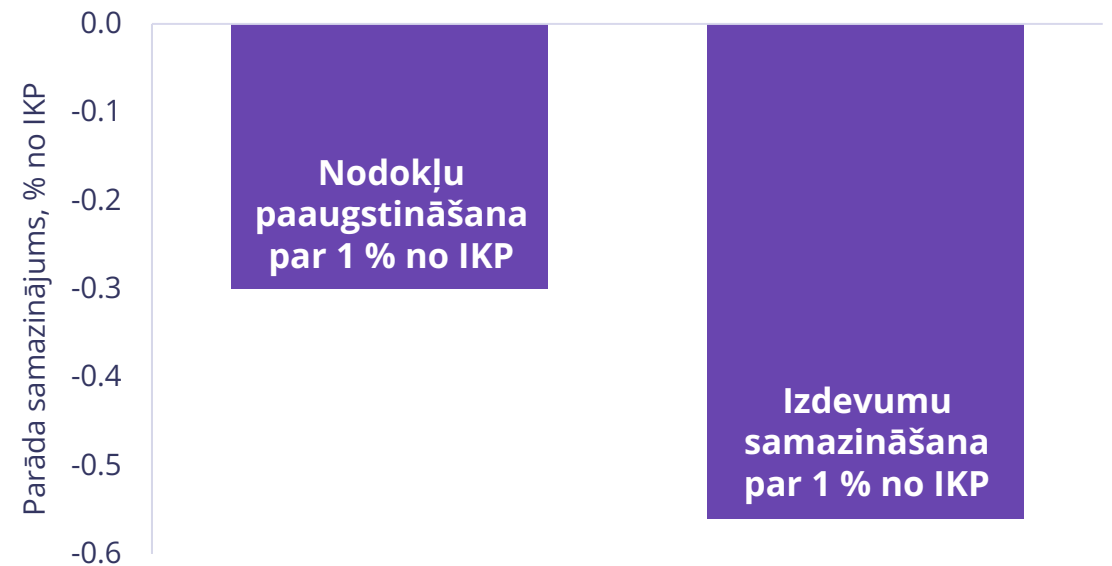
- Konsolidācija ekonomikas lejupslīdes laikā var pastiprināt recesiju ierobežojot parāda samazinājumu
- Nepiemērota instrumentu izvēle (piem., strauji nodokļu paaugstinājumi) rada lielāku negatīvo ietekmi uz izaugsmi, ierobežojot parāda samazināšanu

Dažādu instrumentu efektivitātes salīdzinājums

Latvijas Bankas pētījuma rezultāti liecina, ka:

- izdevumu samazināšana ir efektīvāks instruments valsts parāda ierobežošanai nekā nodokļu paaugstināšana
- tiešie nodokļi un sociālās apdrošināšanas iemaksas ir vismazāk efektīvie instrumenti valsts parāda ierobežošanai

Valsts parāda samazinājums paaugstinot nodokļus vai samazinot izdevumus 1 % no IKP apmērā

Avots: Staehr, K., Toiger, A., Tkačevs, O. (2026). Fiscal Shocks and Public Debt Dynamics in the European Union. New Evidence using Forecast-Error Identification. Latvijas Bankas pētījumu sērija (tiks publicēts drīz).

Piezīme: Valsts parāda samazinājums piecu gadu laikā pēc fiskālās konsolidācijas.

Valsts parāda ierobežošanas iespējas

Fiskālā konsolidācija

- › Konsolidācija ekonomikas lejupslīdes laikā var pastiprināt recesiju ierobežojot parāda samazinājumu
- › Nepiemērota instrumentu izvēle (piem., strauji nodokļu paaugstinājumi) rada lielāku negatīvo ietekmi uz izaugsmi, ierobežojot parāda samazināšanu

Straujākā izaugsme

- › Augstākas izaugsmes apstākļos pieaug spiediens palielināt izdevumus dažādām tautsaimniecības nozarēm, ierobežojot parāda samazināšanu

Valsts parāda ierobežošanas iespējas

Fiskālā konsolidācija

- › Konsolidācija ekonomikas lejupslīdes laikā var pastiprināt recesiju ierobežojot parāda samazinājumu
- › Nepiemērota instrumentu izvēle (piem., strauji nodokļu paaugstinājumi) rada lielāku negatīvo ietekmi uz izaugsmi, ierobežojot parāda samazināšanu

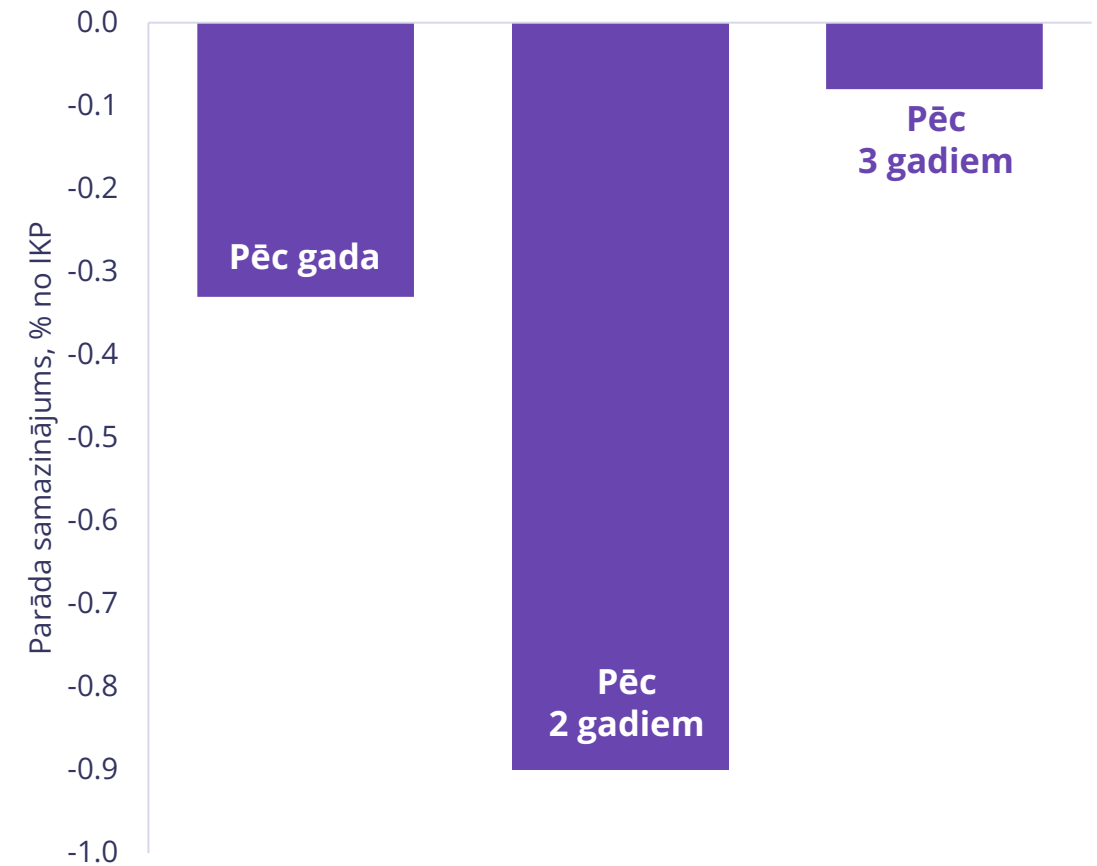
Straujākā izaugsme

- › Augstākas izaugsmes apstākļos pieaug spiediens palielināt izdevumus dažādām tautsaimniecības nozarēm, ierobežojot parāda samazināšanu

Augstāka inflācija

- › Inflācijas kontrole atrodas ECB kompetencē
- › Inflācijas ietekme uz parāda dinamiku un budžeta bilanci ir īslaicīga

Valsts parāda samazinājums, ko izraisa inflācijas šoks 1 % apmērā

Avots: Staehr, K., Tkačevs, O. (2025). The Effects of Macroeconomic and Budget Balance Shocks on Public Debt Trajectories in the Euro Area. Latvijas Bankas pētījums 08/2025.

Inflācijas efektivitāte parāda ierobežošanai sarūk laika gaitā

Kopsavilkums

Nav viena universāla parāda līmeņa, pie kura situācija automātiski kļūst bīstama. Risku nosaka procentu likmju un izaugsmes attiecība, fiskālā disciplīna un finanšu tirgu uzticība

Latvijas parāds šobrīd nav ļoti augsts, taču tas ir strauji pieaudzis un kļūst arvien jutīgāks pret nelabvēlīgiem makroekonomiskiem scenārijiem

Ja deficīts netiks mazināts, parāds turpinās pieaugt. Tāpēc savlaicīga un pārdomāta fiskālā politika ir būtiska.

Paldies par uzmanību!

